

3. Порядок накладення штрафів за порушення законодавства про працю та зайнятість населення: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 17.07.2013 № 509 (із змінами, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 03.02.2016 № 55) // Офіційний вісник України. – 2013. – № 60. – Ст.2151; 2016. – № 12. – Ст. 515.

СИРОТА І. М.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри трудового права та права соціального забезпечення,
кандидат юридичних наук, професор

ПЕНСІЇ ТА ДОПОМОГИ ЯК СОЦІАЛЬНІ ГАРАНТІЇ МАТЕРІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Здійснення права на соціальний захист набуває конкретного характеру при реалізації окремих видів соціального забезпечення — призначення пенсій, допомоги, інших видів соціального захисту.

Право на соціальний захист, встановлене Конституцією України і чинним законодавством, набуло реального характеру. Реальність цього права забезпечується системою гарантій. Саме ці гарантії забезпечують фактичне здійснення суб'єктивного права на відповідний вид соціального захисту.

Поняття гарантій у правовій науці пов'язується з необхідністю забезпечити реалізацію суб'єктивного права. Дійсно, якщо не встановити гарантії реалізації суб'єктивного права на відповідний вид пенсій, допомоги, це право втрачає свою реальність.

В статті 46 Конституції України визначаються конкретні види соціального захисту, а в діючому законодавстві умови їх надання, конкретний розмір, соціальні стандарти. Так, пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, говориться в Конституції, мають забезпечувати рівень життя не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом.

Мінімальна пенсія, мінімальна заробітна плата — це і є сьогоднішні соціальні гарантії. Вони потребують перегляду. Новий Уряд планує підняти соціальні гарантії раз у квартал (а не два рази на рік, як це було протягом 2014–2015 рр.). Для цього потрібно переглянути споживчий кошик. Останній раз споживчий кошик в нашій державі переглядали шістнадцять років тому, тоді як повинні робити це кожні п'ять років.

Споживчий кошик — це мінімальний набір продуктів споживання, непродовольчих товарів і послуг на місяць (рік), необхідних для людини і забезпечення її життєдіяльності. Вартість кошику повинна відповідати прожитковому мінімуму. Виходячи з цієї цифри формується сума

мінімальної заробітної плати і пенсій, а також інших соціальних виплат для всіх категорій населення.

Соціальні стандарти потрібно постійно підтримувати і розвивати, не обмежуючи матеріальні права громадян. На це направлена Угода про асоціацію України з Європейським Союзом. Ця угода зобов'язує український Уряд вжити заходів для посилення рівня соціального захисту населення.

Важливим орієнтиром, еталоном для системи соціального захисту має стати Рекомендація МОП № 202 щодо національних мінімальних рівнів соціального забезпечення. Цей документ орієнтує нашу національну стратегію соціального захисту на більш високі рівні забезпечення усіх верств населення з урахуванням економічних і фінансових можливостей держави.

16 березня 2016 року Верховна Рада України ратифікувала Конвенцію МОП № 102. Міжнародний акт у нашій державі набуде чинності через 12 місяців з дати його реєстрації в Міжнародному бюро праці, з такою заявою: «Україна, відповідно до пункту «б» ст. 2 Конвенції, бере на себе зобов'язання за такими розділами: розд. II «Медичне обслуговування»; розд. III «Допомога у зв'язку з хворобою»; розд. IV «Допомога по безробіттю»; розд. V «Допомога по старості»; розділ VI «Допомога у випадку трудового каліцтва або професійного захворювання»; розд. VII «Родинна допомога»; розд. VIII «Допомога у зв'язку з вагітністю і пологами»; розд. IX «Допомога по інвалідності»; розділ X «Допомога у зв'язку з втратою годувальника». [1]

В Україні в повній мірі діє солідарна система пенсійного забезпечення. За рахунок коштів Пенсійного фонду в солідарній системі призначаються пенсії: за віком, по інвалідності, у зв'язку з втратою годувальника. Особі, яка має одночасно право на різні види пенсій, призначається одна з них за її вибором.

Але це тільки перший рівень пенсійного забезпечення. Згідно з законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 9 липня 2003 року система пенсійного забезпечення в державі складається з трьох рівнів. [2] Перший — солідарний рівень. Другий рівень — це накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування; третій — система недержавного пенсійного забезпечення. Останні два рівні ще не отримали свого розвитку.

Можна сказати, що зараз діє тільки солідарна система пенсійного забезпечення. За цією системою забезпечуються понад дванадцять мільйонів пенсіонерів. Пенсія — альтернатива заробітної плати. Її розмір залежить від розміру заробітної плати. При призначенні пенсії за віком враховується середня заробітна плата за 60 календарних місяців, що передують року звернення за призначенням пенсії. Для тих, хто буде оформляти пенсію в 2016 році, будуть враховуватись загальні показники за 2013–2015 роки — 3263,44 грн. Загальний показник середньої

заробітної плати в середньому на одну застраховану особу в цілому в Україні щомісячно визначає Пенсійний фонд України.

Мінімальна пенсія за віком на сьогодні становить 1130 грн. Щоб отримати мінімальну пенсію за віком, жінкам необхідно мати не менше 30 років страхового стажу (чоловікам не менше 35 років) [3]. При наявності страхового стажу меншої тривалості, пенсія за віком встановлюється в розмірі, пропорційному наявному страховому стажу, виходячи з мінімального розміру пенсії за віком. До соціальних стандартів відносяться також пенсії по інвалідності та пенсії по втраті годувальника. Але ці пенсії потребують підвищення. На сьогодні міжнародним стандартам відповідає лише розмір пенсії для осіб з першою групою інвалідності, що відповідає 100 % пенсії за віком.

Аналіз українського законодавства свідчить про те, що соціальний захист гарантується широкому колу осіб. В Україні діє різноманітна система соціальної допомоги, як страхового характеру, так і державних соціальних допомог.

Право на допомогу по безробіттю в Україні крім застрахованих осіб надається молоді, яка закінчила навчання в закладах освіти, звільнилась з строкової військової служби, членом особистого селянського (фермерського) господарства, якщо вони є найманими працівниками.

Законодавством передбачено надання допомоги постраждалим внаслідок Чорнобильської катастрофи, від нещасного випадку на виробництві тощо. Діє ціла система надання допомоги сім'ям з дітьми — допомога при народженні; допомога при усиновленні дитини; допомога на дітей, над якими встановлена опіка чи піклування; допомога дітям-інвалідам, інвалідам з дитинства; допомога на дітей одиноким матерям; допомога малозабезпеченим сім'ям.

Таким чином в Україні діють різні види соціальних гарантій. Але їх рівень постійно потрібно піднімати, посилити систему соціального захисту, зокрема підняти норми національних гарантій до стандартів Європейського Союзу.

Список використаних джерел

1. Соціальний захист. – 2016. – № 1- 2. – С. 5
2. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 р. № 1058-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 49. – Ст. 376
3. Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи: Закон України від 08.07.2011 № 3668-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 11- 13. – Ст. 82